

**СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ КОНТРОЛЮ ТА СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ БЕЗПЕКИ¹**

ВОЛЧЕНКО Н. В.

к.е.н., доцент кафедри міжнародних відносин

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

КЛЄЦОВА Н. В.

к.е.н., доцент кафедри міжнародних відносин

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

Сьогодні, говорячи про безпеку банківської установи, часто посилаються на кваліфіковане управління, якість інформаційного забезпечення, технологічне забезпечення, інноваційність банківських продуктів, організаційно-управлінську безпеку тощо. Аналізуючи ці категорії, можна зробити висновок, що базою для їх ефективної реалізації буде контроль, який як спостережна функція визначає результати діяльності та порівнює їх з очікуваними даними.

Зазвичай, система контролю банківської безпеки складається з сукупності правил, процедур та організаційних заходів, які мають на меті: забезпечити реалізацію корпоративної стратегії банківської установи, досягти ефективності всіх процесів, захистити вартість корпоративних активів, забезпечити надійність та цілісність конфіденційних даних, переконатися, що операції відповідають усім існуючим правилам, нормам та стандартам. Наступне визначення контролю банківської безпеки, на нашу думку, є найбільш повним. Контроль – це підсистема менеджменту, яка має на меті забезпечити стабільний поточний стан та сталий розвиток банківської установи шляхом вчасного виявлення наявних та потенційних загроз. В. Р. Краліч на основі зарубіжної термінології для означення внутрішнього контролю в банках застосовує спеціальне збірне поняття – комплайнс. У широкому значенні слова розуміється порядок здійснення операцій

¹ Робота виконана в рамках проекту для молодих вчених 2017 р.: «Удосконалення законодавства України щодо забезпечення безпеки сфери банківської діяльності в умовах євроінтеграції: економіко-правовий аспект» (№ держ. реєстрації: 0117 U 006531)

відповідно до чинного законодавства; у вузькому – система заходів, що ґрунтується на солідарній і довірчій взаємодії клієнтів, банку та його співробітників, що забезпечує захист їх інтересів у рамках прийнятих законів й інших нормативних актів [1, с. 129]. Внутрішній контроль банку повинен охоплювати всі сфери його діяльності.

На практиці він починається зі створення наглядової ради, правління, кредитного комітету. Крім того, у банках формуються управління (відділи, служби) з внутрішнього контролю, безпосередньо підпорядковані керівництву. Тобто система контролю банківської безпеки є одним із найважливіших інструментів, який допомагає керівництву банківської установи керувати нею так, щоб досягти стратегічних цілей. Ускладнює завдання реалізації контролю банківської безпеки «специфічність» продукту (грошові потоки, інвестиції, операції тощо) та загроз, що виникають у цій сфері.

О. І. Барановський визначає зовнішні та внутрішні загрози банківській безпеці [2]. Серед загроз із зовнішнього середовища особливо актуальними для реалій сьогодення є незадовільні макроекономічні показники; постійно змінювані положення нормативно-правових актів, стандартів та нормативів діяльності банківських інституцій; мінливість загальнодержавної політики розвитку банківської сфери; несприятлива криміногенна ситуація, зростання кримінальних і фінансових злочинів у кредитно-фінансовій сфері; випадки недобросовісної конкуренції. Із середини банківській безпеці загрожують невідповідний рівень кадрового забезпечення, недостатня кількість різного роду ресурсів, недоотримання прибутку внаслідок прогалин у кредитній політиці, невідповідне маркетингове забезпечення, помилки у формуванні системи банківської інформації. Перелічений перелік загроз повинен стати орієнтиром для формування системи контролю.

Реалізація контролю банківської безпеки будується на основі дотримання таких основних принципів, як: законності; поважання прав та свобод громадян; централізованого керування; координації та взаємодії з державними правоохоронними органами; самостійності та відповідальності; розумної достатності відповідно до реальних загроз безпеки; застосування надсучасного

матеріально-технічного оснащення; стимулювання суб'єктів системи; компетентності; конфіденційності; комплексного використання сил та засобів [3].

У загальному розумінні контроль банківської безпеки повинен забезпечити стан певної рівноваги між можливістю настання ризикованих факторів та сталим розвитком інституції за всіма напрямками, особливо це стосується підвищення прибутковості та ефективності функціонування. Широкий спектр завдань, що ставляться перед контролем, вимагає охоплення ним різноманітних сфер інтересів. Окрім безпосереднього менеджменту (управління, планування, координування, мотивації, організації), контроль повинен охоплювати сферу аналізу та моніторингу діяльності. Узагальнено основні завдання та функції контролю банківської безпеки можна подати у вигляді рис. 1.

Рисунок 1 – Основні функції контролю банківської безпеки

Джерело: власна розробка

Вищезазначені функції повинні зводитися до ефективного контролю над різного роду ризиками, зокрема:

- 1) ризиками, пов'язаними із зростаючою прихильністю банків до пропозиції з множинними фінансовими інструментами;
- 2) ризиками, пов'язаними з якістю відносин із замовниками;

- 3) ризиками, пов'язаними із кваліфікацією персоналу та поширенням адекватної організаційної культури;
- 4) ризиками, пов'язаними з дотриманням законодавства;
- 5) ризиками, пов'язаними зі зростаючою складністю управління, особливо з огляду на необхідність прийняття ефективних управлінських рішень на основі контролю;
- 6) ризиками, що впливають із зростаючої інтернаціоналізації банківської діяльності [4, с. 86].

Зупиняючись на ризиках, необхідно більш детально наголосити на стратегічному та оперативному плануванні як складових функції контролю банківської безпеки. Стратегічний рівень планування стосується стратегічних цілей, які будуть реалізовуватися на базі тих можливостей, що надаються умовами функціонування: характером діяльності банку, його організаційною структурою та структурою управління, кадровим потенціалом, станом правового забезпечення діяльності тощо. Оперативне планування буде фінальним етапом планування, що стосується контролю та за так званою схемою «план-факт».

Механізм як сукупність станів і процесів, з яких складається явище контролю банківської безпеки, має певні складові.

Оскільки ми описуємо управлінський підхід до реалізації заходів контролю банківської безпеки, то логічним стає необхідність створити спеціальну інфраструктуру для його здійснення. Усі рівні управління повинні мати у своїй структурі контролюючі складові. Їх принциповими особливостями повинні бути орієнтація на результативність діяльності та стимулювання розвитку банку.

Література:

1. Краліч В. Р. Внутрішній фінансовий моніторинг як особлива форма внутрішнього контролю банківських установ. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2014. №1(72). С. 128-132. URL: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2014/1\(72\)/uazt_2014_1_20.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2014/1(72)/uazt_2014_1_20.pdf) (дата звернення 5.10.2018 р.)

2. Барановський О. І. Банківська безпека: проблема виміру. *Економіка і прогнозування*. 2006. №7. С. 7-25 URL: http://eip.org.ua/docs/EP_06_1_07_uk.pdf (дата звернення 16.10.2018 р.)

3. Корченко А. О., Скачек Л. М, Хорошко В. О. Банківська безпека. Київ, 2014 – с. 185

4. Baraldi M. Control Systems for Banks in Global Markets. *Emerging Issues in Management*. 2008. #2. P. 81-88 URL: <ftp://ftp.repec.org/opt/ReDIF/RePEc/sym/PDF/symjournl126.pdf> (access date 10.25.2018)